

Европейски съд по правата на човека

Дауд срещу Португалия

(Daud v. Portugal)

22600/93

Reports 1998-II

Решение от 21 април 1998 г.

*(резюме)**

Чл. 6, т. 1: право на справедлив процес при обвинение в престъпление; чл. 6, т. 3, б. "с" и б. "е": право на обвиненото в престъпление лице на адвокатска защита и на преводач

Молбата на жалбоподателя за среща със служебния му защитник, който не го бил потърсил в продължение на осем месеца, е следвало да привлече вниманието на съответния орган върху наличието на явен пропуск от страна на назначения адвокат, особено като се има предвид, че същият не е извършил никакви действия от момента на назначаването си. Съдът е трябвало да проучи начина, по който защитникът е изпълнявал задълженията си, и евентуално да го замени, без да го чака да заяви, че не е в състояние да представлява жалбоподателя.

След назначаването на нов служебен защитник, съдът е следвало да отложи разглеждането на делото по собствена инициатива, за да му осигури възможност да се подготви, независимо че той не е направил такова искане.

Факти по делото

Към момента на подаване на жалбата пред Европейската комисия г-н Дауд – аржентински гражданин, се намирал в затвор в Португалия. Починал на 4 август 1995 г. в затворническа болница.

На 10 март 1992 г., пристигайки от Рио де Жанейро, той бил арестуван на летището в Лисабон. Бил с фалшив паспорт, а в куфарът му имало 1.5 кг кокаин. Следващия ден съдия към Лисабонския съд за наказателно разследване го разпитал в присъствието на служебен адвокат и на преводач. След като установил, че е арестуван законно, съдията му наложил мярка за неотклонение задържане под стража. На 9 юли 1992 г. Върховният съд оставил без уважение молба, подадена лично от жалбоподателя, за разпореждане за *habeas corpus*.

На 9 октомври 1992 г. прокурорът изложил съображения, които били връчени на адвоката на 12 октомври, а на жалбоподателя – на 13 октомври. На 15 октомври 1992 г. жалбоподателят лично поискал образуване на съдебно разследване, но разследващият съдия оставил молбата без уважение, тъй като не отговаряла на формалните законови изисквания и по-специално – защото била написана на испански език.

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

На 16 ноември 1992 г. делото било внесено в съда. С писмо от 15 декември 1992 г. жалбоподателят поискал събиране на някои доказателства, както и да му бъде назначен друг преводач и да се срещне със служебния си адвокат, който все още не го бил потърсил. Съдията-докладчик отказал да разгледа молбата, тъй като била “трудна за разчитане” и написана на испански език, без приложен превод. На 14 януари 1993 г. служебният адвокат поискал да бъде освободен от задълженията си по здравословни причини. На 18 януари съдията назначил друг адвокат, за което жалбоподателят бил уведомен 5 дни по-късно.

Съдебният процес започнал на 26 януари 1993 г. в присъствието на друг преводач и продължил на 1 февруари с.г. Жалбоподателят бил осъден на девет години лишаване от свобода за трафик на наркотици и ползване на фалшив паспорт, както и да заплати съдебните разноски. Същия ден служебният му адвокат изготвил жалба пред Върховния съд с оплакване от отказа на съда да уважи молбата за съдебно разследване. Разследващият съдия бил тълкувал погрешно приложимите разпоредби на Наказателнопроцесуалния кодекс, а отказът му да разгледа молбата и отсъствието на разследване водели до нищожност на производството. Върховният съд приел, че жалбата е недопустима поради липса на надлежно излагане на основанията. Не били посочени нито законовите разпоредби, за които се твърдяло, че са нарушени, нито начина, по който според жалбоподателя е следвало те да се тълкуват или прилагат.

Съгласно приложимите разпоредби на Наказателнопроцесуалния кодекс, съдът по всяко време можел да замени назначения служебен защитник, по молба на обвиняемия, в която се посочва релевантно основание. В случай, че представителят бъде заменен по време на разследването или на разглеждането на делото, съдът можел по свой почин или по молба на новия представител да обяви почивка, за да му даде възможност да се консултира с обвиняемия и да се запознае с делото. Вместо почивка съдът можел, ако това е абсолютно необходимо, да отложи делото с не повече от пет дни.

Резюме на решението на Европейския съд

32. Жалбоподателят се оплаква, че е бил лишен от справедлив процес поради оказаната му неадекватна правна помощ, пропуските на служебните му адвокати и неразглеждането на молбите му за провеждане на съдебно разследване и за събиране на доказателства. Оплаква се и от качеството на превода по време на производството.

“33. Тъй като изискванията на чл. 6, т. 3 следва да се разглеждат като конкретни аспекти на правото на справедлив процес, гарантирано от т. 1, Съдът ще разгледа оплакванията на жалбоподателя последователно по б. “с” и “е” на т. 3, без да изолира последната от общото ядро, към което принадлежи (вж. наред с много други, решенията по делата *Артико срещу Италия*¹ от 13.05.1980 г., А.37, стр. 15, § 32, и *F.C.B. срещу Италия*² от 28.08.1991 г., А.208-В, стр. 20, § 29).”

А. Относно служебната защита

34-36. Според твърденията на жалбоподателя, назначените му от португалските власти служебни адвокати, и по-специално първият, не му осигурили ефикасна правна помощ при подготвянето и провеждането на

¹ Artico v. Italy.

² F.C.B. v. Italy

защитата, поради което се наложило той да подаде лично, но без успех, молби до разследващия съдия, а впоследствие и до наказателния съд. Отказът да се образува съдебно разследване сериозно нарушил правата му.

Комисията се съгласява с него в основното, а правителството поддържа, че задължението за осигуряване на правна помощ е изпълнено чрез назначаването и замяната на служебните адвокати, както и чрез поемането на техните хонорари. Жалбоподателят не е информирал съда за каквито и да било пропуски на своя представител и не е искал той да бъде сменен. Властите можели единствено да назначат адвокат и да го заменят, ако защитата е явно неадекватна, но не и да се опитват да поправят технически или процесуални грешки. Отхвърлянето на молбите на жалбоподателя и по-специално липсата на съдебно разследване по никакъв начин не били засегнали справедливостта на процеса, тъй като защитникът можел да представи в съдебната фаза същите доказателства, каквито и при евентуално разследване.

“37. Съдът, подобно на Комисията, ще разгледа едновременно общото оплакване за липса на адекватна правна помощ и по-специалното – относно молбите на г-н Дауд до разследващия съдия и до наказателния съд.

38. Съдът подчертава за пореден път, че Конвенцията има за цел да “гарантира не теоретически или илюзорни, а практически и ефективни права, и че назначаването на адвокат самó по себе си не гарантира ефективността на съдействието, което той може да окаже на обвиняемия” (вж. решението по делото *Имбриоса срещу Швейцария*³ от 24.11.1993 г., А.275, стр. 13, § 38). “Все пак държавата не може да бъде държана отговорна за всеки пропуск от страна на назначения служебен адвокат ... От независимостта на юридическата професия от държавата следва, че провеждането на защитата е основно въпрос между обвиняемия и неговия адвокат, независимо дали последният е назначен по реда на системата за безплатна правна помощ или му се заплаща от частно лице ... Член 6, т. 3, б. “с” изисква компетентните национални органи да се намесят само в случай, че неизпълнението на задължението на служебния защитник да осъществява ефективно представителство е очевидно или по друг начин достатъчно е привлякло вниманието им” (вж. решението по делото *Камазински срещу Австрия*⁴ от 19.12.1989 г., А.168, стр. 33, § 65).

39. В настоящия случай отправната точка следва да бъде, че предвид подготовката и воденето на делото от служебните адвокати, целеният от чл. 6, т. 3 резултат не е бил постигнат. Съдът отбелязва, че първият служебен адвокат, преди да заяви, че е болен, не е предприел никакви действия като представител на г-н Дауд, който неуспешно се опитал да сам да води защитата си. Що се отнася до втория адвокат, за чието назначаване жалбоподателят научил едва три дни преди началото на процеса пред наказателния съд, Съдът счита, че същият не е разполагал с необходимото време, за да се запознае с делото, да посети при необходимост своя клиент в затвора и да подготви защитата му. Времето между съобщението за замяна на защитника (23 януари 1993 г.) и съдебното заседание (26 януари 1993 г.) е било твърде кратко за едно сериозно, сложно дело, по което не е проведено съдебно разследване и което е довело до тежка присъда. Върховният съд не е поправил положението, тъй като в решението си от 30 юни 1993 г. е приел, че жалбата е недопустима поради ненадлежно излагане на основанията.

³ *Imbrioscia v. Switzerland*

⁴ *Kamasinski v. Austria*

Следователно, г-н Дауд не се е ползвал от практическа и ефективна защита, каквато се изисква от чл. 6, т. 3, б. “с” (виж решението по делото *Годи срещу Италия*⁵ от 9.04.1984 г., А.76, стр. 11, § 27).

40. Поради това Съдът следва да установи дали съответните органи, при зачитане на основния принцип за независимост на адвокатурата, е трябвало да действат така, че да осигурят ефективното упражняване на правото на жалбоподателя, което те са признали.

41. Съдът отбелязва най-напред, че молбата на жалбоподателя за съдебно разследване от 15 октомври 1992 г. е била отхвърлена от разследващия съдия на принципното основание, че е написана на испански език. Молбата от 15 декември, в която жалбоподателят искал от съда да извърши определени действия, е била отхвърлена от съдията-докладчик на същото основание. Тези откази сами по себе си не са засегнали справедливостта на процеса, тъй като различните следствени действия, искани от жалбоподателя, са били извършени по време на съдебния процес.

42. В писмото си от 15 декември 1992 г., след повече от осем месеца, жалбоподателят е поискал от съда и среща с адвокатата си, който все още не се бил свързал с него. Тъй като писмото било написано на чужд език, съдията отказал да разгледа молбата. Тази молба обаче е следвало да привлече вниманието на съответните органи върху наличието на явен пропуск от страна на първия служебен адвокат, особено като се има предвид, че същият не бил извършил никакви действия от назначаването си през март 1992 г. Поради това и предвид отхвърлянето на двете молби, подадени през същия период лично от обвиняемия, съдът е трябвало да проучи начина, по който защитникът е изпълнявал задълженията си, и евентуално да го замени по-рано, без го чака да заяви, че не е в състояние да представлява г-н Дауд. Също така, след като разпоредил замяната, Лисабонския наказателен съд, на който трябва да е било известно, че до момента жалбоподателят не е получил необходимата правна помощ, е могъл да отложи разглеждането на делото по собствена инициатива. Фактът, че вторият служебен защитник не е направил такова искане, е без значение. обстоятелствата по делото са изисквали съдът да не остава пасивен.

43. Взети като цяло, тези съображения довеждат Съда до заключението, че е налице неизпълнение на изискванията на т. 1 във връзка с т. 3, б. “с” на чл. 6, от момента на предварителните проверки до началото на заседанията пред Лисабонския наказателен съд. Съответно, извършено е нарушение на тези разпоредби.”

Б. Относно превода

44. В жалбата си до Комисията жалбоподателят се оплаква и от лошо качество на превода по време на процеса.

“45. Съдът отбелязва, че пред него не са изложени никакви съображения нито от жалбоподателя, нито от правителството или от представителя на Комисията, по въпроса дали е имало нарушение на т. 1 във връзка с т. 3, б. “е” на чл. 6. Съдът не счита за необходимо да разглежда този въпрос по свой почин.”

Съдът счита, че установяването на нарушението представлява достатъчна компенсация за претърпените от жалбоподателя неимуществени вреди.

⁵ Goddi v. Italy